



20. dubna

Své šestapadesáté a poslední narozeniny slaví **Adolf Hitler** v bunkru pod říšským kancléřstvím. Účastní se mj. Göring, Himmler, Goebbels, Speer, Ribbentrop, Bormann, a také Eva Braunová. Navzdory Hitlerovu naléhání, aby na bezpečném místě přečkala konec války, přilétá do Berlína, odhodlána sdílet osud s milovaným mužem. Až do konce svých dnů se chová klidně, působí vyrovnaně a dokonce hrdě.

21. dubna

Hitler podle svého zvyku i v posledních dnech dlouze debatuje se svými nejbližšími. Sebekriticky rekapituluje průběh války. Ostře se vyjadřuje k **Mussolinimu**, který se ve čtyřicátém roce pustil do nesmyslného řeckého dobrodružství. Hitler byl Ducemu vděčný za podporu, považoval ho za blízkého spojence a rozhodl se proto nenechat ho na řecké frontě padnout. Kvůli tomu ale musel odložit operaci Barbarossa. Němce pak v Rusku zastihla zima a došlo k válečnému obratu s fatálními důsledky pro říši. Hitler tehdy přesto Mussoliniho nekritizoval:

Naopak jsem se k němu snažil vždy chovat jako k sobě rovnému. Zákony života bohužel ukazují, že je chybou chovat se jako k sobě rovným k těm, kteří nám ve skutečnosti rovni nejsou. Lituji, že jsem se neřídil rozumem, který mi radil nakládat s Itálií mnohem brutálněji.



DĚLSKÝ POTÁPĚČ

V tomto městě jsem vydával rozkazy. Nyní musím sám poslechnout rozkaz Osudu. | 2

Říše se podle Hitlera zhroutila kvůli nedostatečnému radikalismu starých vojenských a byrokratických struktur, s nimiž musel pracovat. Postěžuje si, že nacionální socialismus neměl možnost vychovat si k vlastnímu obrazu ani jedinou generaci. Sám sebe viní z toho, že byl příliš svázán morálními ohledy a měšťanským sentimentem a nedokázal vést válku dostatečně radikálně a revolučně.

22. dubna

Magda Goebbellová a Eva se jako obvykle procházejí v ruinách zahrady nad bunkrem, dlouze hovoří, vzpomínají a plánují „budoucnost“; ta je zřejmá – obě už vědí, že brzy zemřou, protože jsou rozhodnuty neopustit své muže.

Na sklonku dne se do bunkru vrací Albert Speer, který je dle svých vzpomínek prodchnut touhou ještě jednou vidět Hitlera. Riskantně přistává s malým letadlem u Braniborské brány. Berlínská letiště jsou pod palbou a obsazována sovětskou armádou. Na třídě Ost-west-Achse byly odstraněny sloupy veřejného osvětlení. Bulvár se změnil v nouzovou přistávací dráhu, fungující do posledních chvil odporu. Na Tempelhofu, který měl být hlavním letišťem budoucí Germanie, pýchy architekta Speera, právě Rudá armáda ničí filmový archiv Wehrmachtu.

Speer přednáší Hitlerovi svou poslední žádost. Jde o souhlas s evakuací českých zaměstnanců Škodových závodů z Berlína, aby nepadli do rukou Rusům. Hitler souhlasí a v přítomnosti Ribbentropa podepisuje příslušný rozkaz.

23. dubna

Jen výjimečně opouští Hitler bunkr, aby strávil několik minut procházkou zpustošenou zahradou kancléřství. Jednou si vyjde do zahrady uprostřed mohutného náletu. Jeden z Hitlerových osobních strážců, kteří s ním byli až do samého konce, Rochus Misch, vzpomíná:

Stál, oči upřené k nebi a pozorně sledoval tanec světlometů protiletectvé obrany, jak pronásledují nepřátelská letadla. Jeden člen komanda, který ho doprovázel, mu naléhavě radil, aby se vrátil do krytu. „Nedělejte si se mnou starosti, nic se mi nestane“, odpověděl mu Hitler.

Naposledy viděl Hitler denní světlo při krátké procházce 23. dubna.

24. dubna

Podřízení stále znovu přesvědčují Hitlera, aby se zkusil zachránit, dokud jsou poslední únikové trasy průchozí. Polní maršál Schörner navrhuje využít k úkrytu některé místo hluboko ve středu Čech. Hitler všechny návrhy odmítá s tím, že nemůže žádat po ostatních boj až do konce a sám utéci. Jako kapitán chce zůstat poslední na potápějící se lodi.



25. duben

Rochus Misch popisuje atmosféru v bunkru. V tomto stísněném, vlhkém, tmavém a zatuchlinou páchnoucí prostoru panovala disciplína. Platil zákaz cigaret i alkoholu, který se přísně dodržoval, snad s výjimkou posledních zoufalých dní.

Hitler vypadal samozřejmě unaveně, někdy na zhroucení. Ale mezi sebou jsme si říkali, jak to dělá, že se vzhledem k okolnostem úplně nesesype. V některých chvílích vypadal dokonce naprosto klidně. Letecké popluchy, bomby ani konečná porážka, která se s každým dalším dnem stávala nevyhnutelnější, absolutně v ničem nenarušily jeho autoritu. Otěže moci zůstávaly pevně v jeho ruce, všichni chodili za ním, všichni zůstávali podřízeni svému veliteli, a pouze jemu.

26. dubna

Večer přistává u Braniborské brány generál letectva Robert rytíř von Greim s legendární pilotkou Hannou Reitschovou. Při průletu sovětskými liniemi byl von Greim zraněn, ale přesto došel do bunkru, kde ho Hitler hodlal osobně povýšit a pověřit velením Luftwaffe místo Göringa. Odpočinul si zde dva dny a znovu se vrátil do boje. O měsíc později spáchal sebevraždu v americkém zajetí. Reitschová se pokouší přemluvit Magdu k záchraně jejích dětí. „Jestli tady chcete zůstat, je to vaše věc. Ale děti ne. I kdybych se měla s letadlem otočit dvacetkrát, dostanu je odtud.“ Magda odmítá s tím, že svět, který přijde, bude příliš špatný, než aby v něm žily její děti.

27. dubna

Hitler do poslední chvíle tvrdě pracuje, přes den přijímá návštěvy, strategická hodnocení a porady probíhají v noci, po nich následují dlouhé diskuse až do svítání. A potom si ještě Hitler čítává ve své pracovně v knihách. Jako by chtěl maximálně využít každou ze zbývajících minut. Sovětské tanky už pronikly na předměstí Berlína, rachot dělostřelecké palby je v podzemí jasně slyšet.

28. dubna

Hitler definitivně odmítá návrhy na opuštění města. Děsí ho představa, že Berlín padne v momentě, kdy on sám bude v bezpečí:

V tomto městě jsem vydával rozkazy. Nyní musím sám poslechnout rozkaz Osudu.

29. dubna



Hitler považoval Himmlera za jednoho z hlavních nositelů nacionálně socialistické myšlenky a věřil v jeho oddanost. Když se dozvídá, že Himmler vyjednává o kapitulaci na západní frontě prostřednictvím švédského diplomata, považuje to za zradu. Říšský vedoucí SS s ním svůj úmysl nekonzultoval. Hitler je nesmírně zklamán a rozčilen. Ventiluje své rozhořčení a je to poslední vzepětí viditelných emocí u muže, který v závěru svých dnů působí vyrovnaně. Misch:

Hitler vypadal vyčerpaně, určitě jím zmítal strašlivý vnitřní neklid, přesto se mu však dařilo zachovávat po většinu času chladnokrevnost. Neslyšeli jsme ho ani naříkat, ani křičet. Řídil dále ve dne v noci porady, které se značně zkrátily.

Hitler pojímá Evu Braunovou za manželku. Je hluboká noc. Oddávající úředník se jmenuje Wagner. Adolf i Eva dle platných říšských předpisů čestně prohlašují, že jsou árijské rasy a jejich rodiny nejsou zatíženy dědičnou chorobou. Obřad trvá jen pár minut a končí ve dvě ráno. Svědky jsou Goebbels a Bormann. Místo slavnostní tabule se podává časná, skromná snídaně. Bezprostředně poté diktuje Hitler dvě závěti. Z rozpoutání války viní židovskou rasu a světové státníky, kteří pracují pro židovské zájmy. Zapřísahá budoucí vůdce svého národa, aby „přísně dodržovali rasové zákony a tvrdě vzdorovali univerzálnímu nepříteli lidstva, mezinárodnímu židovstvu“. Kolem čtvrté hodiny ranní se dozvídá o umučení Mussoliniho.

30. dubna

V pět hodin ráno hřmí v blízkosti bunkru těžká dělostřelecká palba. V šest hodin si Hitler volá generálmajora Zbraní SS Mohnkeho s dotazem, jak dlouho lze situaci udržet. Odpovědí je, že maximálně několik hodin. Po těchto slovech podává Hitler Mohnkemu ruku a poděkuje mu za jeho službu vlasti. Kolem sedmé hodiny vychází Eva na okamžik k východu z bunkru, aby ještě naposledy ve svém životě spatřila slunce.

Hitler je toho dne klidný a mlčenlivý. Postupně se loučí s blízkými. Přijímá i Magdu Goebbelsovou a ještě jednou se jí snaží přesvědčit, aby nechala žít své děti. Magda pláče, ale na svém rozhodnutí trvá. Před čtvrtou hodinou odcházejí Adolf Hitler s Evou Hitlerovou do svých pokojů. Brzy poté zazní výstřel. Oba novomanželé spolklí jed, Hitler se navíc ještě střelil do spánku. Misch:

Hitler seděl schoulený do sebe na malé pohovce vedle stolu. Eva byla vedle něho, stulená na kanapi, hrudí se téměř dotýkala jeho kolen. Měla na sobě tmavě modré šaty olemované bílou ozdobou ve formě drobných kvítků.

Je pondělí, 30 dubna 1945, čtvrtá hodina odpolední.

VŮDCE PADL

Vůdceův hlavní stan 1. května. Vůdce Adolf Hitler dnes odpovědně ve svém bojovém stanovišti v Říšské kanceláři, bojuje až do posledního dechu proti bolševismu, padl za Německo.

Dne 30. dubna určil Vůdce svým nástupcem velko- admirála Dönitze.

Velko- admirál Dönitz k německému lidu a k německé branné moci.

Velko- admirál a Vůdceův nástupce obrátil se v rozhlase tímto provoláním k německému lidu a k německé branné moci:

«Němečtí mužové a ženy, vojáci německé branné moci!

Náš Vůdce Adolf Hitler padl. Německý lid se sklání v nehlubším zármutku a úctě. Vůdce vás rozpoznal strašlivě nebezpečí bolševismu a tomuto zápolení zasvětil své bytí. Na konci tohoto jeho boje a jeho pevné, přímé životní cesty je hrdinská smrt v hlavním městě Německé Říše. Jeho život byl nepřetržitou službou Německu. Jeho nasazení v boji a bolševickým pře-



Jméno Adolfa Hitlera přejde do historie jako zářivý příklad velkého idealisty, který své myšlenky věnoval celý svůj život a nakonec pro ni hrdinně zemřel v boji. Nad tímto velkým mrtvým sklóní se v hluboké úctě nejen jeho stoupenci a obdivovatelé, ale i odpůrci a nepřátelé. Neboť tak velí rytířskosti: sklónit se před majestátem smrti zejména tam, kde jde o hrdinu, jenž bojoval statečně a čestně. A právě tyto vlastnosti, statečnost a čestnost, nemůže Adolfa Hitlerovi upřít ani jeho nejzavilejší odpůrce. Jako prostý voják přišel před čtvrti stoletím do veřejného politického života, jako prostý voják odchází — tak jak odchází grávi vojáci, na bojišti, uprostřed nejtěžší válečné vrvy. Jeho celá bytost patřila německému národu. Neměl rodiny, neměl soukromí, neměl osobních vášní. Znal jen svůj lid, jen měl vytvořit všude socialistický program. Jeho uskutečnění, to byl cíl, za kterým šel a byl při tom tvrdý, nemilosrdný a neupravný předávám sám k sobě. Adolf Hitler si nepřál této války. Mnohokrát to sám zdůraznil. Chátl mr. Potřeboval kříd, aby mohl uskutečnit svůj program, aby se mohl stát národním vůdce výtavbě nacionální

Německý historik **Joachim Fest** hodnotí Hitlerův odkaz přirozeně ostře kriticky, v některých pasážích ale hodnotí situaci věcně a střízlivě:

Myšlenka spásy byla pro něj neoddělitelně spjata s hájením Evropy. Mimo ni neexistoval světadíl srovnatelného kulturního významu. Všechny ostatní kontinenty byly pro Hitlera pouze zeměpisným prostorem vhodným k zotročení a vytěžení. Podkládal je za prázdné plochy bez historie: hic sunt leones. Hitlerovo jednání bylo současně i posledním, vystupňovaným výrazem evropských snah stát se pánem vlastních, a tím pádem i obecně veškerých dějin. V Hitlerově chápání hrála Evropa nakonec stejnou roli jako německví v úvahách jeho ranných let. Stala se pro něj nejvyšší, ale ohroženou a již téměř ztracenou hodnotou. Hitler si vyvinul vnímavý cit pro likvidační tlak, jemuž byl kontinent ze všech stran vystaven, pro ohrožení evropské podstaty zevnitř i zvnějšku. Na Evropu dotíraly nepřehlédnutelně se množící „méněcenné rasy“ z Asie, Afriky a Ameriky, jež se rozpínaly po celé zeměkouli. Nemenší nebezpečí představovala dle Hitlerova přesvědčení demokratická ideologie, jež odporovala evropským tradicím, historii i velikosti.

Hitlerův vzestup by bylo možno považovat za poslední zoufalý pokus o zachování staré velikosti Evropy. K paradoxům Hitlerova fenoménu patří to, že se s pomocí spodních vrstev vědomě pokoušel bránit styl, pořádek a autoritu proti nastupující epoše demokracie s jejími spolurozhodovacími právy pro masy, hesly o rovnosti



DÉLSKÝ POTÁPĚČ

V tomto městě jsem vydával rozkazy. Nyní musím sám poslechnout rozkaz Osudu. | 6

plebejců, emancipaci a rozpadem národní a rasové identity. Artikuloval však i protest proti opovržlivému egoismu velkého kapitálu, proti korumpujícímu míšení občanské ideologie s materiálními zájmy, zdálo se mu, že kontinent je zaplavován a uchvacován na jedné straně „bezduchým americkým kapitalismem“ a na druhé straně „nelidským ruským bolševismem“. Právem je podstata jeho úsilí definována jako „boj na život a na smrt“.

Výběr ze zdrojů:

Joachim Fest: **Hitler - kompletní životopis**. Naše vojsko, 2008.

Milan Hauner: **Hitler den po dni**. Toužimský & Moravec, 2017.

Rochus Misch: **Byl jsem osobním strážcem Adolfa Hitlera**. Volvox Globator, 2007.

Anthony Beevor: **Berlin: The Downfall 1945**. Viking Press, 2002.